

**Demand for implementation of recommendations of Gujral Committee on Urdu**

मौलाना अबुलकलाम आज़मी (उत्तर प्रदेश) : रिपब्लिकन वाइस चेंबरमैन साहिब, मैं आज आपके माध्यम से गवर्नमेंट का ध्यान तरक्की के लिए उर्दू को जानिब दिनाता चाहूंगा और इस सिलसिले में यह कहना चाहूंगा कि मेरा प्यारा वतन हिन्दुस्तान है और मेरा प्यारा जुवान उर्दू है। गवर्नमेंट आफ इंडिया ने 5 मई, 1972 को एक रिजॉल्यूशन के जारेए एक कमेटी बनाई थी जिसके चेंबरमैन इम्बाला साहब आई० के० गुजराल साहब थे। वे उस वक्त गवर्नमेंट आफ इंडिया में मिनिस्टर थे और आज भी हुस्ते इश्का है कि श्री आई० के० गुजराल साहब इस गवर्नमेंट में वजीरे खारजा है। उनके अलावा इस कमेटी में, जिस हमारे मुल्क के लोग और हमारा हाऊस गुजराल कमीशन के नाम से याद करता है और लोग भी थे। उनके सदस्यों में बेसन हरिदास हवोबुल्ला, प्रो० मुजाब, वाइस चांसलर, जामिया मोजिया इस्लामिया नई दिल्ली, प्रो० अब्दुल अलीम, वाइस चांसलर, अलीगढ़ यूनिवर्सिटी, सज्जाद जहार साहब, डा० स्वल्प सिंह, जो उस वक्त दिल्ली यूनिवर्सिटी के वाइस चांसलर थे और आज केरल के गवर्नर हैं। गुजराल कमीशन ने सारी तैयारी के बाद यह रिपोर्ट उर्दू की तरक्की के लिए 8 मई, 1975 को सरकार के पास भेज दी थी। बड़ी मेहनत से यह रिपोर्ट तैयार की गई थी और उर्दू की तरक्की कैसे हो, इस पर विचार करने के बाद यह रिपोर्ट सरकार को दी गई थी। 1975 के बाद जो सरकारें थीं, उन्होंने इस रिपोर्ट पर कोई अमल नहीं किया और यह रिपोर्ट सदन में पड़ी रही। नेशनल फ्रंट गवर्नमेंट ने अपने इलेक्शन मैनिफेस्टो में वायदा किया था कि उर्दू की तरक्की के सिफारिशों में गुजराल कमेटी की सिफारिशों पर न सिर्फ वह गौर करेगी बल्कि उसे लागू भी करेगी। अब वक्त आ गया है कि वायदे के मुताबिक उसे लागू किया जाए।

सर, मैं इस सिलसिले में यह भी

अर्ज करना चाहता हूँ कि 2 सितम्बर, 1990 को जामिया उर्दू अलीगढ़ गोलडन जुबली का जलसा हुआ था, जिसमें हमारे इज्जतमहाव वजीरे आजम जनाब राजा विश्वनाथ प्रताप सिंह जी और वजीरे दाखिला, जनाब मुफ्ती मोहम्मद साहब और खुद वजीरे खारजा, जनाब आई० के० गुजराल साहब मौजूद थे। इन तीनों ने वहाँ पर वायदा किया था कि उर्दू के बारे में गुजराल कमीशन की सिफारिशों को यह सरकार मानेगी। हमारी नेशनल फ्रंट गवर्नमेंट की यह रीत इन 9 महीनों में यह देखने में आई है कि जो भी वायदे हमारी गवर्नमेंट ने अपने मैनिफेस्टो में किए थे, धीरे-धीरे सारे वायदों पर अमल होता जा रहा है। अब वक्त आ गया है कि गुजराल कमीशन की सिफारिशों पर भी वगैर किसी ताक़ीद के अमल करके उर्दू को उसका हक़ दिया जाए ताकि उस खूबसूरत जुवान को हमारी धरती पर फलने-फूलने का मौका मिले, जिस जुवान ने लफ्जे-इकलाव का नारा देकर हिन्दुस्तान से तन के गोरे मन के काले अंग्रेजों को सात समुद्र पार भिजवाया था। यह वह जुवान है, मान्यवर, जिस जुवान ने अपने शायरों के दिलों की धड़कन से यह कहलवाया था कि “हम मुल्क की आजादी के लिए अपने खून-पसीने को देश के नाम कुर्बान करके जुवान की खूबसूरती और नशाआवर नारों के जरिए हिन्दुस्तानियों को तहरीके आजादी से लगा देंगे” और “सरफरोशी की तमन्ना अब हमारे दिल में है, देवना है जोर कितना बाजुए कातिल में है” इस तरह के खूबसूरत अशार इसी जुवान की देन और पैदावार हैं जिन्होंने मुल्क को भी आजादी दीवाई और हिन्दुस्तान की तहजीब में खूबसूरती और चार चांद लगाने का काम किया।

सरकार से गुजारिश कर्ना, आपके तबस्सुफ से, कि पड़नी फुरकत में गुजराल कमीशन की रिपोर्ट को लागू करके अपने मैनिफेस्टो में किए हुए उस वायदे को पूरा करे जिस वायदे के तहत उर्दू वालों ने इस सरकार के साथ बेपनाह उम्मीदें बांधने हुए इसे मजबूत करने का मौका दिया था। शुक्रिया।

† [مولانا عبید اللہ خاں اعظمی :

(اُتر پردیش) ریسپیکٹڈ وائس چیر مین صاحب میں آج آپ کے مائدہیم سے گورنمنٹ کا دھیان ترقی برائے اردو کی جانب دلاتا چاہوں گا اور اس سلسلہ میں یہ کہنا چاہوں گا کہ میرا پیارا وطن ہندوستان ہے اور میری پیاری زبان اردو ہے۔ گورنمنٹ آف انڈیا نے 5 مئی 1972 کو ایک رزلوشن کے ذریعے ایک کمیٹی بنائی تھی جس کے چیر مین عزت مآب آئی۔ کے۔ گجراٹ صاحب تھے۔ جو اس گورنمنٹ میں وزیر خارجہ ہیں ان کے علاوہ اس کمیٹی میں جسے ہمارے ملک کے لوگ اور ہمارا ہاؤس گجراٹ کے نام سے یاد کرتا ہے۔ اور لوگ بھی تھے۔ اس کے ممبران میں بیگم حمیدہ حبیب اللہ پروفیسر صاحب - وائس چانسلر جامعہ ملیہ اسلامیہ - نئی دہلی - پروفیسر عبداللہ - وائس چانسلر علیگڑھ یونیورسٹی - سچان ظہور صاحب - ڈاکٹر سروپ سنگھ - جو اس وقت دہلی یونیورسٹی کے وائس چانسلر تھے۔ اور آج کھلنے والے گورنر ہوں۔ گجراٹ کمیشن نے ساری تہذیبی کے بعد یہ رپورٹ اردو کی ترقی کیلئے 8 مئی 1975 کو سرکار کے پاس بھیج دی تھی۔ یہی صحف سے یہ رپورٹ تیار کی گئی تھی اور اردو کی ترقی کے لیے اس پر وچار کرنے کے بعد یہ رپورٹ سرکار کو دی گئی تھی۔ اور 1975 نے بعد جو سرکاری تھیں۔ انہوں نے اس رپورٹ پر کوئی عمل نہیں کیا۔ اور یہ رپورٹ سرخ خانے میں پڑی رہی۔ نیشنل فرنٹ گورنمنٹ نے اپنے الیکشن مینی فیسٹو میں وعدہ کیا تھا کہ اردو کی ترقی کے سلسلہ

میں گجراٹ کمیٹی کی سفارشات پر نہ صرف یہ غور کرے گی بلکہ اس کے لاگو بھی کرے گی۔ اب وقت آ گیا ہے کہ وعدہ کے مطابق اسے لاگو کیا جائے۔

سر - میں اس سلسلہ میں یہ عرض کرنا چاہتا ہوں کہ 2 ستمبر 1990 کو جامعہ اردو علیگڑھ کی گولڈن جوبلی کا جلسہ ہوا تھا۔ جس میں ہمارے عزت مآب وزیر اعظم جناب راجا وشوناتھ پرتاپ سنگھ جی اور وزیر داخلہ جناب مفتی محمد سعید صاحب اور خود وزیر داخلہ آئی۔ کے۔ گجراٹ صاحب موجود تھے۔ ان تینوں نے وعدہ کیا تھا کہ اردو کے بارے میں گجراٹ کمیشن کی سفارشات کو یہ سرکار مانے گی۔ ہماری نیشنل فرنٹ گورنمنٹ کی یہ ریت ان 9 مہینوں میں دیکھنے میں آئی ہے کہ جو بھی وعدہ ہماری گورنمنٹ نے اپنے مینی فیسٹو میں کیے تھے۔ دھیرے دھیرے سارے وعدوں پر عمل ہوتا جا رہا ہے۔ اب وقت آ گیا ہے کہ گجراٹ سفارشات پر بھی بغیر کسی تاخیر کے عمل کرے اردو کو اس کا حق دیا جائے۔ تاکہ اس خوبصورت زبان کو ہماری دھرتی پر پھلنے پھولنے کا موقع ملے۔ جس زبان نے لفظ انقلاب کا نعرہ دے کر ہندوستان سے نون کے گورے من کے کالے انگریزوں کو سات سمندر پار بھجوا دیا تھا یہ وہ زبان ہے۔ مانیکور۔ جس زبان نے ایڈل شعروں نے ذریعے دلوں کی دھڑکنوں سے یہ کہاوا تھا کہ ہم ملک کی آزادی کیلئے اپنے خون سیلے کو دھن کے نام قربان کر کے زبان کی خوبصورتی اور لہجہ اور نغموں کے ذریعے ہندوستانیوں کو

[ مولانا عبید اللہ خان اعظمی ]  
تھریک آزادی سے لگا دیلگے - اور  
سفررشی کی تمہا اب ہماری دل  
میں ہے، دیکھنا ہے زور گتھا بازوئے  
قاتل میں ہے - اس طرح کے  
نے بصورت اسعار اسی زبان کی دین  
اور پیداوار ہیں - جنہوں نے ملک  
کو بھی آزادی دلائی اور ہندوستان  
کی تہذیب میں خوبصورتی اور چار  
چاند لگانے کا کام کیا -

میں سرکار سے گزارش کروں گا -  
آپ کے توسط سے کہ پہلی فرصت  
میں گجراتل کمیشن کی رپورٹ لگو  
کرنے اپنے سفیدی فیسٹو میں کئے ہوئے  
اس وعدے کو پورا کرے جس وعدے  
نے، تحت اردو والوں نے اس سرکار کے  
ساتھ پیناہ امیدیں باندھے ہوئے اسے  
مضبوط کرنے کا موقع دیا تھا - شکریہ -

**Need to set up a Joint Parliamentary  
Committee to probe into refund of . excise  
and customs duties**

SHRI R. K. DHAWAN (Andhra Pradesh): I am grateful to you for giving me this opportunity. At the outset I would wish to say that when I speak on this issue I don't have any prejudice against the officers, who had taken the decision to make the refunds because, as far as I know, they were under orders to do so. Nor do I have any prejudice against the parties to whom the refunds have been made, because they have been successful in managing the affairs in such a manner to get the money refunded.

The hon. finance Minister made a statement last month on the 7th of September on the floor of this august House about the refund cases of excise and customs duties. In fact all of us know that crores or rupees are involved in these transactions. The manner and the haste in which the Finance Ministry acted to make the refunds left us in no doubt that there was something fishy behind the whole Show. As far as my knowledge goes

kickbacks were involved in it. After the Finance Minister, Mr. Madhu Dandavate made the statement I had asked three or four specific clarifications. The Minister did not give proper answers to some of these clarifications and in the case of those points to which he replied, he gave very evasive or unsatisfactory replies. He tried to confuse the whole issue. While confusing the issue, he himself got confused and led himself into such a mess that it was very difficult for him to tell the truth to this hon. House. The point is that when an hon. Minister gives an assurance on the floor of this august House, is it not his duty to fulfil it? I would just read what the Finance Minister, Mr. Madhu Dandavate has said; "Six-, I will collect all the circulars and the messages and I will lay them on the Table of the House." He was asked further questions and he goes on to say "I will collect all the circulars and let ters and place them on the Table of the House but there is a procedure for it. I shall have to authenticate it A the available telex messages, I shall have to authenticate and lay them on the Table of the House." Then, he further goes on to say "I will collect all the relevant documents, telex messages and circulars and will lay them on the Table of the House." The Vice-Chairman was pleased to observe "Very good, that is enough." So the matter ended there. The Finance Minister promised to lay them on the Table of the House. But so far as my knowledge goes till date he has not laid anything on the Table of the House. Therefore, I request you that he should be asked to place all the papers on the Table of the House.

THE VICE-CHAIRMAN (SHRI BHASKAR ANNAJI MASODKAR): The Minister will take note of it.

SHRI R. K. DHAWAN: The second submission which I Want to make is that the Minister has failed to give replies to certain points raised by me. What is the way out to get replies from him? The only answer that comes to my mind is that a Joint